

UGent Human Rights Research Network

VOORBEREIDEND DOSSIER VOOR LEESGROEPBEGELEIDERS

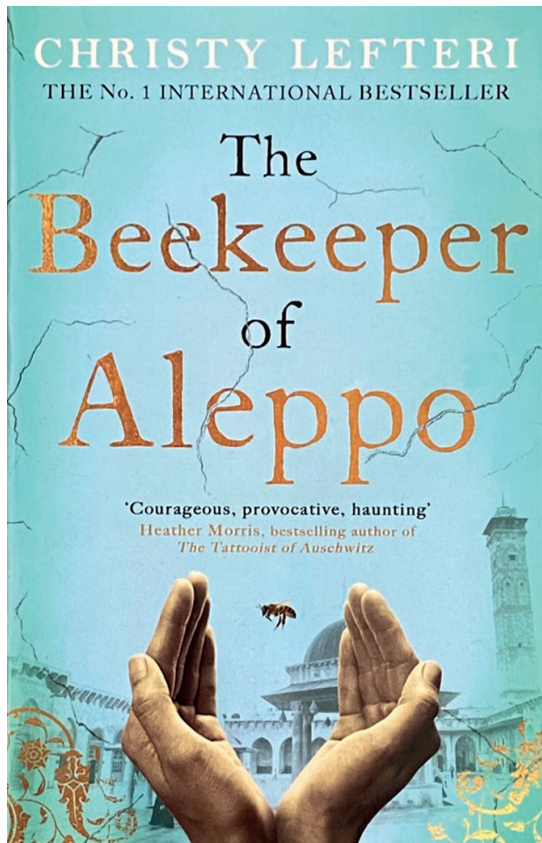
*Kate Murphy, Charlotte Vercammen
& Wilmar Germán Parra Gallego*

DE BIJENHOUDER VAN ALEPPO

Christy Lefteri

Opzet

De bedoeling van de reeks waar dit dossier deel van uitmaakt, is leesgroepbegeleiders in Vlaanderen en Nederland hulpmiddelen aan te reiken voor de voorbereiding van leesgroepbijeenkomsten. Elk dossier is gewijd aan een belangwekkend literair werk waarin mensenrechtenthema's een prominente rol spelen. Het biedt achtergrond bij de auteur, de specifieke mensenrechtenthematiek die in het werk aan bod komt, en de literaire verwerking ervan. Op die manier wil het UGent Human Rights Research Network leesgroepbegeleiders op weg helpen om met literatuur over mensenrechten aan de slag te gaan.

Alle dossiers kunnen gratis worden gedownload in PDF-formaat op <https://hrrn.ugent.be/impact-projects/literatuur-en-mensenrechten/>.

Feedback gericht aan de initiatiefnemers van dit project, Prof. Eva Brems (eva.brems@ugent.be), Prof. Stef Craps (stef.craps@ugent.be), Dr. Brigitte Herremans (brigitte.herremans@ugent.be) en Prof. Kornee van der Haven (cornelis.vanderhaven@ugent.be) is welkom.

Samenvatting

De Bijenhouder van Aleppo

De *Bijenhouder van Aleppo* is een psychologische roman die de emoties van de personages onderzoekt, en zich niet uitsluitend richt op de bredere mensenrechtenkwesties die verband houden met migratie. Centraal staan de traumatische gebeurtenissen en innerlijke strijd van de hoofdpersonages, Nuri en zijn vrouw Afra, die een risicovolle tocht ondernemen van het door oorlog verscheurde Syrië naar het Verenigd Koninkrijk. Nuri, een imker, en zijn vrouw Afra, een kunstenares, worstelen met het verlies van hun zoon Sami die is gedood bij een bominslag die Afra ook blind maakte. Deze tragedie, de druk van de oorlog en de dreiging van militaire recrutering, dreef hen ertoe hun huis te verlaten en het land te ontvluchten. Het koppel besluit om zich te herenigen met Nuri's neef Mustafa, die ook imker is en vluchtte naar het Verenigd Koninkrijk.

Doorheen het boek zijn er twee tijdsbestekken die elkaar afwisselen: het verleden en het heden. In het heden verblijven Nuri en Afra in een hotel in een Engelse kuststad, waar ze een asielpcedure doorlopen. Nuri worstelt met schuldgevoelens en verdriet, en draagt ook zorg voor Afra die haar nieuwe realiteit niet kan accepteren. Het andere tijdsbestek beschrijft chronologisch de jaren die voorafgingen aan de vlucht van het stel uit Syrië en hun reis naar Engeland, een moeilijke tocht vanwege de politieke onrust, het geweld in de opvangkampen en hun kwetsbaarheid als vluchtelingen.

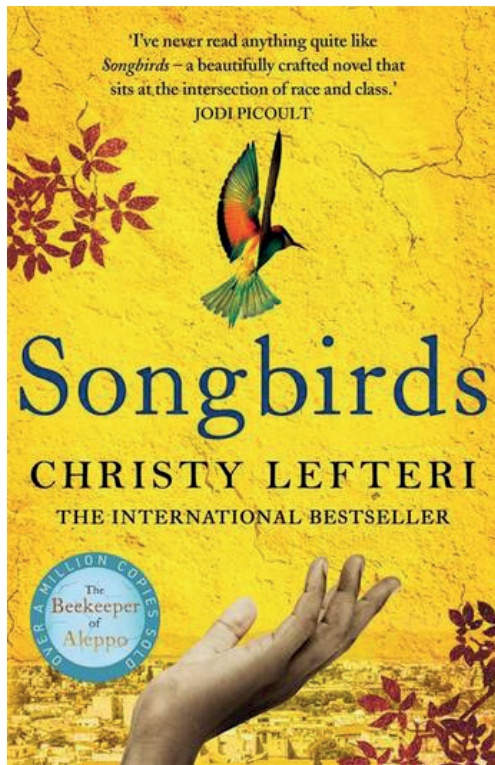
Over de auteur

Christy Lefteri

Christy Lefteri (1980) groeide op in Londen en is de dochter van ouders die Cyprus ontvluchtten na de Turkse invasie en de bezetting van Noord-Cyprus. Dit leidde tot de splitsing van het land in 1974 en de gedwongen verdwijning van meer dan 2000 personen. Ze studeerde Engels in Londen en voltooide later een master en PhD in Creative Writing aan de Brunel University. Jarenlang gaf ze les in Engels als tweede taal en was ze vrijwilliger bij UNICEF in Griekenland. Lefteri studeerde ook psychotherapie, iets wat wordt weerspiegeld in haar beschrijving van trauma in het boek. Momenteel geeft ze les in Creative Writing aan de Brunel University.

Christy Lefteri, 21 maart 2024
Foto: David Levenson/Getty images

Haar eerste roman, *Een watermeloen, een vis en een bijbel* (2010), is een verhaal gebaseerd op het leven van haar ouders en werd genomineerd voor de International IMPAC Dublin Literary Award.¹ Haar tweede roman, *De Bijenhouder van Aleppo*, werd uitgebracht in 2019, won de Aspen Words Literary Prize 2020 en werd een Sunday Times bestseller.²

Haar laatste boek, *Zangvogels*, gebaseerd op waargebeurde feiten, vertelt het verhaal van de verdwijning van een Sri Lankaanse vrouw op Cyprus.³

Daniele Nunziata, docent Engelse literatuur aan St. Anne's College, Oxford University en specialist in postkoloniale literatuur, merkte het volgende op: 'Er zijn belangrijke overeenkomsten tussen Lefteri's sympathie voor Syrische 'kinderen' en 'families' en haar eigen 'opgroeien' in een familie waarin de trauma's van ont-heemding nooit zijn verdwenen. Dit verklaart Lefteri's motivatie om een realistisch beeld te scheppen van ballingschap en de pijnlijke gevolgen ervan voor families toen en nu, in de twintigste en eenentwintigste eeuw.'⁴

Mensenrechten

Een subtiele kwestie

Zoals in dit dossier duidelijk wordt, lijkt het meer gepast om dit een psychologische roman te noemen die mensenrechtenkwesties aansnijdt zonder dat ze het centrale thema worden. Door de nadruk te leggen op de verschillende uitdagingen waarmee migranten worden geconfronteerd tijdens hun reis naar Europa, raakt het boek impliciet en expliciet verschillende belangrijke mensenrechten aan die in deze context in gevaar komen: het verbod op marteling of andere wrede, onmenselijke en vernederende behandeling, het recht op leven, het recht op gezondheid en het recht op privé- en gezinsleven.

Bovendien worden economische, sociale en culturele rechten, zoals het recht op huisvesting, benadrukt door de ervaringen van de personages. De strijd van Nuri en Afra om veilige huisvesting te vinden, onderstreept de verwaarlozing van deze fundamentele rechten. Hun reis via overvolle

¹ [Christy Lefteri | Penguin Random House](#)

² [Christy Lefteri – schrijvers creëren werelden](#)

³ [Zangvogels door Christy Lefteri | Goodreads](#)

⁴ [Christy Lefteri – schrijvers creëren werelden](#)

vluchtelingenkampen en tijdelijke opvangcentra met gevaarlijke vormen van transport, illustreert de precare leefomstandigheden waarmee veel migranten worden geconfronteerd. Helaas worden economische, sociale en culturele rechten vaak als minder belangrijk beschouwd dan burgerlijke en politieke rechten, wat leidt tot onvoldoende bescherming en steun voor degenen, zoals Nuri en Afra, die het meest kwetsbaar zijn. Het ontzeggen van rechten aan migranten wordt vaak sterk geassocieerd met discriminerende wetten en met diepgewortelde gevoelens van vooroordelen en xenofobie.

Terwijl *De Bijenhouder van Aleppo* vanuit verschillende invalshoeken kan worden bekeken, kunnen drie hoofdthema's worden geïdentificeerd: verbondenheid, vervreemding en trauma. In elk thema komen verschillende mensenrechten aan bod.⁵ Vaak is er geen duidelijke afbakening van de rechten die onder elk afzonderlijk thema worden aangeroerd, waardoor er hier en daar overlapping is. Hieronder bespreken we de specifieke kenmerken van elk thema in detail.

“Ik denk dat bijen net als wij zijn”, zei ze. “Ze zijn kwetsbaar zoals wij. Maar dan zijn er mensen zoals Mustafa. Er zijn mensen zoals hij in de wereld, en die mensen brengen leven in plaats van dood.”

Hoofdthema's

Verbondenheid

“Thuis is geen fysieke plek, maar een gevoel van erbij horen”

Het thema van verbondenheid staat centraal in *De Bijenhouder van Aleppo*. De belangrijkste metafoor van het boek, die van bijen en bijenhouden, verwijst naar een plek van verbondenheid en thuis komen. De bijen zijn een symbool van de mensheid: in tegenstelling tot mensen die “niet samenwerken” en “geen echt gevoel van een groter goed” hebben, kunnen de bijen worden gezien als een vertegenwoordiging van de gemeenschap die mensen vaak verliezen wanneer ze alles achterlaten wat ze ooit hebben gekend. Op dezelfde manier weerspiegelen de bijen, die in staat zijn om te bewegen en te gedijen op verschillende plaatsen, het idee dat “[t]huis geen fysieke ruimte is, maar een gevoel van verbondenheid.”⁶

⁵ Amina ElHalawani, ‘Home Is Where the Bees Are! Beekeeping as Homing in Christy Lefteri’s *The Beekeeper of Aleppo* and Tamara Kotevska and Ljubomir Stefanov’s *Honeyland*’ (2023) 71 *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 41; Ali Yiğit and Melih Kurtuluş, ‘Nowhere at Ease: Listening to Syrian Refugee Trauma in Christy Lefteri’s *The Beekeeper of Aleppo* (2019)’ (2023) 53 *Journal of European Studies* 284.

⁶ Yiğit and Kurtuluş (n 1); ElHalawani (n 1).

Bovendien representeert de afwezigheid van bijen de destructie van dit gevoel van verbondenheid en de migratie op zichzelf, in een poging om een nieuw gevoel van verbondenheid te vinden.⁷ Aan het begin van de reis merkt Nuri op: *“dit is hoe we reizen: aan de randen van onszelf, begrensd door onze herinneringen.”* Als hij nadenkt over hoe veel vluchtelingen door het leven moeten navigeren, een land achter zich moeten laten en niet weten wanneer ze kunnen terugkeren, dan beseft hij dat een gevoel van identiteit en verbinding met anderen iets kan zijn waar men zich aan vastklampt, los van de fysieke plaats waar men zich bevindt. Terwijl het koppel verlangt naar het gevoel van verbondenheid wanneer ze ver van huis verloren zijn, bekent Nuri: *“Ik wou dat ik terug kon gaan naar dat moment en daar kon staan omringd door de bijen”*. Deze uitspraak geeft aan hoe hij ernaar verlangt om zich in een vertrouwde omgeving te bevinden.⁸

Het gevoel van ergens bij horen in de context van oorlog en verlies is een centraal kenmerk. *“Als je bij iemand hoort en diegene is weg, wie ben je dan?”*, vraagt Nuri zich af. Merk hier op dat het gevoel van ergens bij horen opnieuw niet gekoppeld is aan een fysieke plaats, maar aan anderen. Doorheen de roman is het idee aanwezig dat oorlog, verlies, vernietiging en daaropvolgende migratie mensen hun gevoel van ergens bij horen kunnen ontnemen, waardoor ze zich overall als vreemdelingen voelen. Een gebrek aan ergens bij horen is nauw verbonden met het tweede thema van het boek: vervreemding.

Vervreemding

Dit thema komt sterk aan bod in het boek en manifesteert zich in de ervaringen van de hoofdpersonages, Nuri en Afra, terwijl ze hun reis van Syrië naar het Verenigd Koninkrijk doorstaan. Vervreemding wordt in de roman weergegeven door de fysieke en emotionele ontheemding van de personages. Het benadrukt de diepgaande impact van ontheemding en trauma op iemands gevoel van eigenwaarde en verbondenheid. Door de ervaringen van Nuri en Afra illustreert de roman hoe vervreemding elk aspect van het leven kan doordringen, waardoor zelfs kleine gewoontes en routines bronnen van ongemak kunnen worden en de diepe menselijke behoefte aan verbinding en verbondenheid wordt onderstreept.⁹

Nuri, ooit imker in de rustige velden van Aleppo, bevindt zich in vreemde, vaak vijandige omgevingen waar zijn vaardigheden en identiteit irrelevant lijken. Het verlies van zijn thuisland laat hem worstelend op zoek naar een doel en een gevoel van verbondenheid. Vergelijkbaar met het idee dat verbondenheid verweven is met verbindingen met mensen, gaat vervreemding ook over het verlies van degenen die dicht bij je staan. Het is niet beperkt tot de vernieling van land. Bij Nuri wordt het gevoel van vervreemding verergerd door het trauma dat het verlies van zijn zoon, Sami, met zich meebrengt. Dit trauma en de bijhorende gevoelens achtervolgen hem gedurende hun hele reis.

⁷ ElHalawani (n 1); Yiğit and Kurtuluş (n 1).

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

Nuri's dromen en hallucinaties van Sami vertegenwoordigen zijn innerlijke strijd om zijn verleden te verzoenen met zijn huidige realiteit, wat zijn gevoel van isolement verder versterkt.

Afra, die haar zicht verloor bij de bomaanslag waarbij hun zoon omkwam, ervaart vervreemding op meerdere niveaus. Haar blindheid isoleert haar van de wereld om haar heen, waardoor de onbekende omgevingen die ze tegenkomt haar nog meer ontmoedigen. Afra's artistieke talent, ooit een bron van vreugde en expressie, wordt een pijnlijke herinnering aan wat ze verloren heeft. Haar onvermogen om de wereld om haar heen te zien en te schilderen verergert haar gevoel van vervreemding, terwijl ze worstelt met haar nieuwe realiteit en haar afhankelijkheid van Nuri. Bovendien werd Afra slachtoffer van seksueel misbruik, een gebeurtenis waarvoor Nuri zich sterk verantwoordelijk voelt en die Afra enorm tekent en haar gevoel van vervreemding versterkt.

Eenvoudige handelingen zoals navigeren door een overvol vluchtelingenkamp, communiceren in een vreemde taal of zich aanpassen aan andere sociale normen benadrukken hun gevoel van er niet bij te horen. Deze dagelijkse uitdagingen onderstrepen het bredere thema van vervreemding, aangezien Nuri en Afra zich constant buitengesloten en losgekoppeld voelen van de wereld die ze ooit kenden. Voor Nuri wordt bijhouden een symbool van zijn verloren identiteit en een aangrijpende herinnering aan zijn vervreemding. In Aleppo was bijhouden niet alleen een middel van bestaan, maar ook een verbinding met de natuur, de gemeenschap en de traditie. In de vluchtelingenkampen en buitenlandse steden daarentegen wordt deze verbinding verbroken, waardoor Nuri zich ontworteld en vervreemd voelt. Op dezelfde manier benadrukt Afra's worsteling om zich aan te passen aan haar blindheid en de nieuwe omgevingen waarin ze terechtkomen haar gevoel van vervreemding, aangezien ze worstelt met zowel fysieke als emotionele barrières.¹⁰

De roman onderzoekt ook hoe vervreemding hun relatie beïnvloedt. Het gedeelde trauma en de vreemde omgevingen zetten hun band onder druk, terwijl ze elk op hun eigen manier omgaan met hun verlies en ontheemding. Nuri's geïnternaliseerde verdriet en Afra's zichtbare lijden creëren een kloof tussen hen, waardoor het moeilijk wordt om elkaar volledig te steunen. Hun reis wordt niet alleen een fysieke migratie, maar ook een emotionele zoektocht om hun vervreemding te overwinnen en weer met elkaar in contact te komen.

¹⁰ Ibid.

Trauma (en veerkracht)

Het derde thema dat in het boek wordt geïdentificeerd, heeft het overkoepelende label van trauma. Deze beschrijving alleen zou echter onjuist zijn, gezien we ons ook de vraag kunnen stellen of het boek niet eerder gaat over genezing en veerkracht. Ondanks de duidelijke en meervoudige ervaringen van trauma die de hoofdpersonages hebben meegemaakt, wordt de lezer in het hele boek meegenomen in een zeer ingewikkeld genezingsproces, aangezien dit koppel met totaal verschillende copingmechanismen probeert de gebeurtenissen die ze hebben meegemaakt te boven te komen, terwijl ze proberen in veiligheid te komen. *'In elke tegenslag'*, reflecteert Nuri, *'is er een kans op groei'*. Als zodanig onthult het boek aan de andere kant van trauma een ongelooflijk vermogen tot menselijke veerkracht. Door de hoofdpersonages, Afra en Nuri, maar ook door de personages die ze onderweg tegenkomen, wordt de lezer geconfronteerd met hoeveel tegenslag mensen kunnen ervaren terwijl ze toch een gevoel van vastberadenheid behouden om vooruit te blijven gaan. *'In elk verlies is iets te vinden'*.

Het wordt duidelijk dat beide personages zwaar lijden aan posttraumatische stressstoornis (PTSS), hoewel hun symptomen zich op tegengestelde manieren uiten. De manier waarop elk van de hoofdpersonages lijdt, kan ook weerspiegelen hoe traumatische gebeurtenissen vaak anders worden afgebeeld door mannen en vrouwen die mogelijk geconditioneerd zijn door bepaalde patriarchale en koloniale structuren. Terwijl de vrouwen in het boek, Afra en Dahab (Mustafa's vrouw), zwijgen over hun trauma, wordt Nuri's PTSS onder andere weergegeven door het creëren van een denkbeeldige vriend. Dit toont aan hoe trauma ook kan worden benut door degenen die het hebben meegemaakt, niet door het af te wijzen, maar door het te gebruiken op een manier die kan helpen om ermee om te gaan. Nuri creëert een ander kind om hem vooruit te helpen. *'Hartzeer kan worden omgezet in kracht'*.

Doorheen het boek wordt trauma niet altijd expliciet of via acties weergegeven, maar soms via een gebrek aan of onvermogen om te handelen. Het element van onuitsprekelijk trauma is duidelijk aanwezig in het gedrag van Afra. Haar verlies van gezichtsvermogen, zo verneemt de lezer, is een traumatische reactie van haar lichaam dat weigert meer lijden te zien. Bovendien, na het seksuele geweld waarmee ze te maken krijgt tijdens haar verblijf in Griekenland, betekent Afra's onvermogen om onder woorden te brengen wat haar is overkomen dat het trauma te groot is om te dragen. Dit heeft als gevolg dat ze zich afsluit om zich te beschermen. Zoals de dokter aan het koppel uitlegt: *"Soms kan ons lichaam manieren vinden om helpen om te gaan met dingen die te veel voor ons zijn om te verdragen."*

Het trauma dat wordt veroorzaakt door het migratiesysteem en de omstandigheden in vluchtelingenkampen wordt ook doorheen het hele boek geïmpliceerd. Het stel wordt vaak in tenten geplaatst waar gevaarlijke activiteiten plaatsvinden, gepropt in overvolle flats en kamers en overgeleverd aan de genade van smokkelaars of de autoriteiten. In zijn e-mail aan Mustafa, verzonden vanuit kamp Pedion tou Areos, vertelt Nuri zijn neef dat ze *"hier niet veel langer kunnen overleven."* Het boek beschrijft ook de gevaren waarmee vluchtelingenkinderen langs de route worden geconfronteerd, van

wie velen worden verhandeld voor de orgaan- of sekshandel.

Gekoppeld aan dit idee van erbij horen in de context van oorlog en verlies, is het getuigen zijn van het trauma van anderen en het op elkaar steunen op grond van deze gelijkaardige ervaringen. Nuri en zijn neef Mustafa verloren allebei hun kinderen en werden allebei gedwongen hun huizen te verlaten. Dit gedeelde begrip van trauma en verlies wordt door Nuri aangewend om vooruit te blijven gaan. Elke e-mail die hij ontvangt, geeft hem een nieuwe energieboost en vastberadenheid.

Aan het einde van het boek, wanneer hij zijn neef Mustafa in Engeland bereikt, realiseert Nuri zich de tegenslagen waarmee hij te maken heeft gehad. Daarnaast erkent hij ook dat hij in staat is om door te gaan: *“En daar staan we dan, gehavend door het leven, twee mannen, broers, eindelijk herenigd in een wereld die niet ons thuis is.”* Dit citaat omvat vrijwel alle bovengenoemde thema's. Het laat zien dat ze zich bewust zijn van de moeilijkheden waarmee ze te maken hebben gehad, dat ze erkennen dat ze bij elkaar horen door hun gedeelde ervaringen en dat ze bang zijn voor de vervreemding die

Literaire verwerking

ze in het Verenigd Koninkrijk kunnen ervaren.¹¹

De schrijfstijl is persoonlijk, verteld in de eerste persoon, vanuit het standpunt van Nuri. In lijn met dit perspectief, behandelt de roman de uitdagingen van de dagelijkse traumatische levensgebeurtenissen waarmee vluchtelingen worden geconfronteerd. Er wordt geen nadruk gelegd op de politieke context, noch is er een diepgaande analyse van het problematische migratiesysteem van Europa. Het boek hanteert suggestieve taal, vaak met poëtische elementen. De schrijfstijl draagt ertoe bij dat de roman kan worden gezien als een psychologische roman in plaats van een mensenrechtenroman. Hierdoor is het boek toegankelijk voor een breder publiek.

De roman volgt een niet-lineaire structuur die springt tussen het heden en het verleden. Het verleden kan verder worden opgesplitst in een verleden van vóór de oorlog en een verleden na het uitbreken van de oorlog, waardoor de lezer inzicht krijgt in hoe het leven was vóór het uitbreken van het geweld in Syrië. De auteur gebruikt de tegenwoordige tijd voor de ervaringen van het stel in Engeland, en het verleden voor de reis. Door af te wijken van een typische lineaire tijdlijn wordt de verstoring van herinneringen die vaak aanwezig zijn bij getraumatiseerde personen versterkt. De onsamenhangende tijdlijn kan worden gezien als een vergelijking met Nuri's moeilijkheden om zijn 'verhaal' te vertellen tijdens zijn asielinterview, waar hij het moeilijk vond om dit *“op een eenvoudige, lineaire, coherente manier”* te doen (p. 237).

Het gebruik van deze persoonlijke taalstijl komt sterk naar voren in nostalgische scènes, ondersteund door het niet-lineaire traject van het boek. Nuri reflecteert regelmatig over zijn leven in Syrië, wat sterke gevoelens van verlangen, verbondenheid en verlies oproept (p. 183 bijvoorbeeld). 'Flash-

¹¹ ElHalawani (n 1); Yiğit and Kurtuluş (n 1).

back-technieken' helpen te begrijpen in welke mate oorlog en geweld de fundamenteën kunnen doen scheuren die nodig zijn om mensenrechten te respecteren en conflicten de voedingsbodem creëren voor mensenrechtenschendingen.

Het gebruik van metaforische taal om thema's zoals 'erbij horen', 'vervreemding' en 'trauma' te beschrijven is voor de hand liggend, net zoals de terugkerende verwijzingen naar bijen en het imkerberoep. Het gebruik van metaforen om deze gevoelens en concepten op te roepen, helpt de lezer om zich in te leven in de gevoelens en ervaringen van de hoofdpersonages.

Relevante passages uit recensies

Time Magazine:

“Lefteri's langzaam opbouwende verhaal vervalt zelden in sentimentaliteit of overweldigende somberheid. Nuri's liefde voor bijenhouden en Afra's gave voor kunst, afgewisseld met vrolijkere herinneringen aan Syrië, bieden een glimp van de schoonheid die nog binnen hun bereik ligt. Door personages te creëren met zulke rijke, complexe innerlijke levens, laat Lefteri zien dat het helpt om met één persoon te beginnen als je medeleven wilt tonen aan miljoenen mensen.”

Discussiepunt: Zou dit vergeleken kunnen worden met de kritiek op het boek, die stelt dat het boek te sentimenteel is en daarmee in de valkuil van 'sensationele' literatuur trapt die veel voorkomt?

The Irish Times (met commentaar van Christy Lefteri):

Irish Times: “In een tijd waarin asielzoekers vaak worden ontmenselijkt en soms worden verguisd vanwege hun pogingen om Europa te bereiken, hoopt Lefteri met *De Bijenhouder van Aleppo* een empathischer inzicht te bieden in de ervaringen van vluchtelingen.”

Lefteri: “We leven in moeilijke tijden en er is veel verdeeldheid en angstzaaiërij, vooral in het Verenigd Koninkrijk. Ik weet nog dat het overal in het nieuws was voordat ik naar Athene ging om vrijwilligerswerk te doen. Nu is het nergens meer. Waar is dat allemaal gebleven? Het bestaat nog steeds, die mensen zijn nog steeds ontheemd, ze proberen zich nog steeds te vestigen, ze zijn nog steeds getraumatiseerd. Waar is alles nu?”

Discussiepunt: Heeft het boek de kracht om dit te doen? Is dit de reden waarom de auteur ervoor kiest om weg te blijven van discussies over falende natiestaten/grenscontrolegeweld en andere systemische elementen die de rechten van vluchtelingen schenden? Door te vermijden wat vaak als 'politiek' of het 'grote plaatje' wordt beschouwd, stelt het Lefteri in staat om dat persoonlijker element te brengen, hopelijk bijdragend aan een beter begrip van de levens van vluchtelingen in een steeds xenofobischer wordende samenleving?

New York Journal of Books, recensie van Jonathan Power:

“De vaardigheid van de roman is dat het de details van hun reis kan vastleggen zoals een dagboek. Je verveelt je nooit. Elke beweging van de personae dramatis is veelzeggend. Je wordt gewoon geabsorbeerd door de details van hun ontsnapping uit Syrië. De auteur, een jonge Britse vrouw, de dochter van vluchtelingen uit Cyprus, die als vrijwilliger heeft gewerkt in een door UNICEF gesteund vluchtelingencentrum in Athene, heeft de kunst van het vertellen van een goed verhaal over het onverwachte onder de knie.”

Mogelijke onderwerpen voor discussie

Deze sectie biedt een kritische analyse van de auteurs van dit rapport en kan mogelijk leiden tot groepsdiscussies over de besproken onderwerpen. De inhoud van deze analyse mag niet worden beschouwd als de mening of het perspectief van de auteur.

Een veelgehoorde kritiek op vluchtelingenliteratuur is dat die vaak een eerder sensationele stijl hanteert in plaats van dieper in te gaan op de nuances rond de ervaringen van vluchtelingen. Zoals hierboven besproken, wordt *De Bijenhouder van Aleppo* geprezen om zijn emotionele diepgang en psychologische inzicht. De roman kreeg ook kritiek vanwege het gebrek aan contextualisering over het Syrische conflict en het Assad regime. De roman biedt weinig in termen van een overzicht van de Syrische context of de geopolitieke en juridische (mensenrechten) kaders die ten grondslag liggen aan de migratiecrisis. Deze afwezigheid roept vragen op over de keuzes van de auteur over onder meer de setting. Als de Syrische context niet wordt verkend, stelt zich de vraag waarom de auteur voor Syrië als achtergrond koos. De specificiteit van de locatie, in combinatie met het gebrek aan gedetailleerde context, creëert een gevoel van dissonantie. De strijd van migranten kan worden begrepen als universeel. Door het verhaal locatie specifiek te maken zonder de context adequaat toe te lichten, loopt de roman het risico de complexiteit van de situatie in Syrië te vereenvoudigen.

Hieraan gekoppeld is het gebrek aan een kritische toon met betrekking tot het deficiënte en sterk beveiligde Europese migratiesysteem. Er kan gespeculeerd worden over de redenen waarom Lefteri ervoor koos om dit onderwerp te mijden. Door dit onderwerp te vermijden, heeft Lefteri mogelijk een breder publiek bereikt, en meer begrip gewekt voor de persoonlijke trauma's van individuen die aan oorlog ontsnappen. Het kan echter ook de indruk wekken dat het niet de Europese landen en hun autoriteiten zijn die de schuld dragen, maar individuele 'mensenhandelaars' en andere gevaarlijke niet-Europese individuen onderweg.

Het doel van het boek lijkt de weergave van de immense moeilijkheden waarmee migranten te maken krijgen wanneer ze naar een ander deel van de wereld verhuizen. Als dit de primaire focus is, had het effectief kunnen zijn om de ervaringen van migranten in een meer algemene zin te bespreken, zonder het verhaal aan een specifiek land te koppelen. Deze bredere benadering zou de universele aard van de ervaring van migranten, en de gedeelde worstelingen, ongeacht afkomst of oorzaak, kunnen benadrukken.

Aanbevelingen

Mocht u geïnteresseerd zijn om verder te lezen over onderwerpen die verband houden met dit boek, dan raden wij het volgende aan:

Om te lezen

Artikels

Home Is where the Bees Are! Beekeeping as Homing in Christy Lefteri's The Beekeeper of Aleppo and Tamara Kotevska and Ljubomir Stefanov's Honeyland (geschreven door Amina ElHalawani)

- Dit artikel onderzoekt hoe het concept van 'thuis' bij vluchtelingen gefragmenteerd en onstabiel is, en benadrukt hoe de personages uiteindelijk overgaan op het idee van 'thuis' als een wereldwijde praktijk. Door te onderzoeken hoe bijen en bijenhouden worden afgebeeld in *De Bijenhouder van Aleppo* en de Macedonische documentaire *Honeyland*, wordt 'thuis' onderzocht als een 'werkwoord' in plaats van een vaste plek.
- Het artikel is te lezen via de volgende link: https://www.iciberlin.org/wp-content/uploads/2023/05/10.1515_zaa-2023-2005.pdf.

Nowhere at ease: Listening to Syrian refugee trauma in Christy Lefteri's The Beekeeper of Aleppo (2019) (geschreven door Ali Yiğit Kirklareli en Melih Kurtuluş Kirklareli)

- Dit artikel analyseert hoe Christy Lefteri's *De Bijenhouder van Aleppo* (2019) het individuele vluchtelingentrauma weergeeft en hoe Syrische vluchtelingen daarmee proberen om te gaan.
- Het artikel is te lezen via volgende link: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00472441231166786>

Boeken

Wat is de wat? De autobiografie van Valentino Achak Deng (geschreven door Dave Eggers)

- Dit boek is één van de eerste mensenrechtenromans over migratie.
- Het is gebaseerd op het verhaal van Valentino Achak Deng, een kind vluchteling uit Soedan dat naar de Verenigde Staten emigreerde als onderdeel van het Lost Boys of Sudan-programma. Het was een finalist voor de National Book Award.

Exit West (geschreven door Mohsin Hamid)

- *Exit West* is een liefdesverhaal in tijden van migratie. Mohsin Hamid vat in deze intieme roman de dagelijkse realiteit samen van het tegemoet treden van een onzekere toekomst en het achterlaten van wat je liefhebt.

- Gebruik van magisch realisme.
- Er wordt niet over een locatie gesproken, het is een magische roman waarin een jong stel een deur opent naar een plek die ze niet kennen, maar er wordt geen locatie of context genoemd.

The Reluctant fundamentalist (geschreven door Mohsin Hamid)

- Deze roman is geschreven door dezelfde auteur als het boek *Exit West* en is zeker een aanrader.
- De roman is geschreven in de stijl van een raamvertelling en vertelt het verhaal van een Pakistaanse man genaamd Changez die op een avond op een terrasje in Lahore aan een Amerikaanse vreemdeling vertelt over zijn liefdesaffaire met een Amerikaanse vrouw en hoe hij Amerika uiteindelijk in de steek laat.

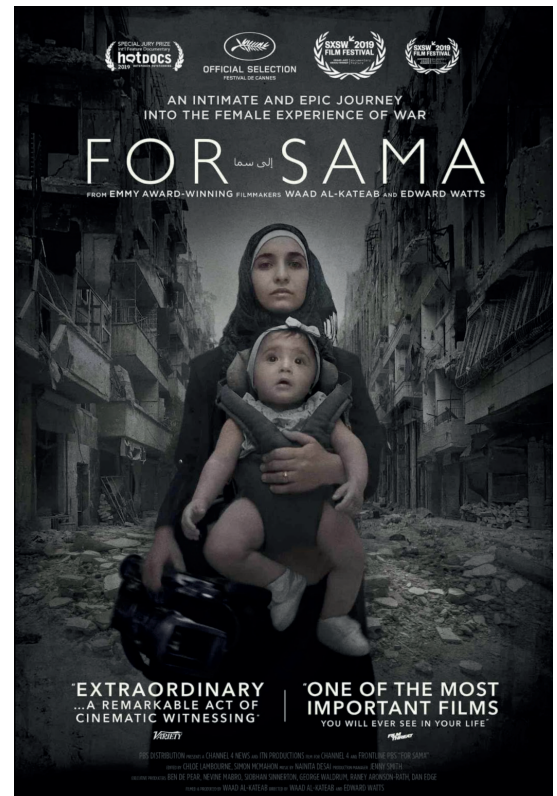
Om te kijken

Interview met Christy Lefteri, auteur van het boek: <https://youtu.be/DaC67f9DCpA>.

Bekroonde documentaire *For Sama*:

Een documentaire uit 2019, geproduceerd en verteld door Waad Al-Khateab, en geregisseerd door Waad Al-Khateab en Edward Watt.

De documentaire volgt de ervaringen van Waad Al-Kateab, een vrouw die navigeert tussen liefde, moederschap en overleving tijdens de Syrische burgeroorlog. Met haar echtgenoot (Hamza Al- Kateab) als één van de weinige artsen die nog in Aleppo is, voeden ze hun dochter Sama op. Ze staan voor de hartverscheurende beslissing om te vluchten naar veiligheid of achter te blijven om oorlogsslachtoffers te helpen.

Macedonische documentaire *Honeyland* (2019) van Tamara Kotevska en Ljubomir Stefanov:

Wanneer een familie van nomadische imkers haar eigendom binnenvalt en haar levensonderhoud bedreigt, moet de laatste vrouwelijke imker van Honeyland in Europa de bijen redden en het natuurlijke evenwicht herstellen.

